

ועד"ז הי' אפ"ל עוד דהנה כבר דנו ^{לחזקת} דהואיל וגויים אינם טמאים איך טימאו את השמנים, והנה הרא"ם בחי' על הסמ"ג כי שאפשר שנטמאו ע"י שהביאו ע"ז להיכל והריבו לה ותקרובת ע"ז מטמאה באהל, והובאו דבריו בבית מאיר או"ח הל' חנוכה סי' תר"ע, ועפ"ז י"ל דמה"ט נטמאו רק השמנים שבהיכל ולא ^{א"ח"ח} השמנים שבלשכת ¹²³⁴⁵⁶⁷ השמנים, ואין לומר דנחוש שגם שם הביאו תקרובת ע"ז כיון דתנן ^{א"ח"ח} במדות פ"ב מ"ה שלשכת השמנים לא היתה מקורה וא"כ ל"ש בה טומאת אוהל, אלא שהרא"ם סתר פי' זה דאחזוקי ריעותא לא מחזקינן ואין זה ודאי שהביאו שם תקרובת ע"ז.

ג. בעיקר מש"כ בסי' האשכול דאף ביום הראשון היה נס כיון שבפך השמן לא היה די שמן אף ליום אחד, הדבר צ"ב לכאוי' דמה"ת שהיו מכינים פך שמן שלא היה בו די שמן ליום אחד. וני' ע"פ מה שראיתי בשם בעל אמרי אמת

דלכאוי' צ"ב מש"כ שפך השמן היה בחותמו של כ"ג, דמה שייכות יש לכ"ג עם פך שמן של הדלקה והרי א"צ בזה כ"ג ומה"ת שהיה חותם ע"ז, ופי' שבאמת שמן זה לא הכינו אותו למנורה, אלא כ"ג הכינו למנחת חביתין שלו וע"כ היה חתום בחותמו, ואף שלמנורה צריך שמן כתית ולחביתין א"צ כתית, אותו כ"ג היה מהדר ואף לחביתין היה מביא שמן כתית, ומש"ה יש דין מהדרין בחנוכה עכ"ד מדבריו, והנה לחביתין היה צריך ג' לוגין שמן כדתנן במנחות פ"ז ע"ב, ואילו למנורה היה צריך חצי לוג לכל נר שהם ל' לוגין ומחצה וכדתנן שם דף פ"ח ע"א, וכיון שכן הרי צ"ע איך היה די להם בשמן של חביתין, אכן ע"פ סי' האשכול א"ש דאה"נ דלא היה די אף ליום א' ונעשה נס גם ביום הראשון, וא"ש היטב ששמן זה לא היה מוכן למנורה אלא לחביתין וע"כ לא היה שם אלא ג' לוגין ולא ג' לוגין ומחצה.

בד' שבה"ל הנפלאים שאין תשלומין לנ"ח שלא יחשדוהו כב"ש

בשם ר' יצחק שלא ישלים שאם עבר יומו דחוי הוא, ועוד טעם שהרי אנו נוהגים כבית הלל שביום הראשון נר אחד ומכאן

הראשונים דנו במי שלא הדליק נרות חנוכה באחת הלילות אם ישלים למחר, ובשבלי הלקט סי' קפ"ו כי

ואילך מוסיף והולך ובית שמאי סוברים שביום הראשון שמונה נרות ומכאן ואילך פוחת והולך, ואם יעשה ביום אחר השלמה יבואו לחשוד בו שנוהג כבית שמאי. וז"ל השבה"ל שם וכ"ש בשאר לילות דלא מדליק דעבר יומו ודחוי הוא, ועוד הלכה כב"ה ואי הוה עביד בשאר לילותא טובא וקא חזי ליה אינשי אמר עובר על דברי חכמים הילכך הואיל ודחוי דחוי כו' עכ"ל.

ומבואר שאסור להדליק הנרות בסדר של בית שמאי, ובבאור הלכה בסי' תרע"א כתב שאף שבכל מקום אסור לעשות כב"ש אבל הרי בשבת דף כ"א ע"ב אי' אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן שני זקנים היו בצידן אחד עשה כב"ש ואחד עשה כדברי ב"ה, זה נותן טעם לדבריו כנגד פרי החג, וזה נותן טעם לדבריו דמעלין בקדש ואין מורידין ומבואר שהיה זקן אחד שעשה כבית שמאי, ועיי' י"ל דבמקום שאין מחלוקת בעיקר הדין אלא רק בהידור מותר לעשות כדי ב"ש ולכן הביא הרי"ף עובדא זו של שני זקנים, וסיים בבאור הלכה דכיון שלא הובא בשום פוסק דאפשר לעשות כדי ב"ש עיי' אין לסמוך ע"ז. ובאמת שמצינו כן בתי הריטב"א החדשים על שבת שכתב כן על

הגמ' הנ"ל שבזה אין איסור לעשות כב"ש, אבל בדברי השבלי הלקט נמצא שגם כאן אסור לעשות כדברי בית שמאי.

עוד יש לדון שהרי ידוע דעת בית הלוי שאם יש לו ביום ג' רק ב' נרות לא ידליק אלא א', שאין בזה מהדרין מן המהדרין הואיל ואם מדליק ב' ביום ג' אין היכר של הימים, וכן כתב במשנה ברורה סי' תרע"א ס"ק ה' בשם ח"א ושו"ת כתב סופר סי' קל"ה, ובאבי עזרי הלכות חנוכה כתב שידליק ב' נרות, ולכאורה אם אי אפשר להדליק במספר ימים אחר מאותו יום, הרי שמטעם זה אי אפשר לעשות תשלומין, שכמו שאי אפשר לפחות כמו כן אי אפשר להוסיף.

אבל אין מובן באיזה אופן אם משלים נרות של אתמול יהא נראה כמו בית שמאי, דאילו החסיר ביום ראשון וביום ב' מדליק ג' נרות הרי ביום ב' לב"ש מדליק ז' נרות, ואילו החסיר ביום ב' ומדליק ביום ג' ה' נרות הרי ביום שלישי מדליקין לב"ש ו' נרות, ואם החסיר ביום ג' ומדליק ביום ד' ז' נרות הרי לב"ש מדליקים ביום ד' ה' נרות וכ"ש בימים שאח"כ שבית שמאי פוחתין יותר שלא יתכן שאם עושה תשלומין שיחשדוהו שעושה כבית שמאי, ויתכן שכל שמרבה יותר נרות מהצריך

לבית הלל שוב יש חשש שיחשדוהו כבית שמאי כיון דלבי"ש יש בימים הראשונים ריבוי נרות, גם יתכן שהרי למחרת התשלומין ידליק ככל אדם ונמצא שמדליק פחות מאתמול וזה ג"כ נראה כבי"ש שמדליק אח"כ פחות מקודם.

ויש להציע כמה דרכים איך יתכן דבר זה שאם עושה תשלומים שיהא נראה כבית שמאי.

א. אפשר שכל הנידון שיהא תשלומין אינו על נרות ההידור אלא רק על הנר העיקרי, וא"כ באופן שלא הדליק בליל שלישי ואילו היה דין תשלומין היה מדליק בליל רביעי ד' נרות של אותו יום ועוד נר אחד של תשלומין, וזהו כבי"ש שבליל ד' מדליקין ה' נרות, (וצריך לומר שהואיל ובלילה אחת אי אפשר תשלומין כיון שיהא כבית שמאי על כן אין תשלומין בכל לילה).

ב. ואחד מבני הישיבה רצה לפרש באופן שלא הדליק בליל ראשון ובליל שני ועתה אם ישלים את הכל בליל ג' צריך להדליק ו' נרות, וזה כדעת בית שמאי (מהב' א.ו.), אבל באמת שהראשונים נחלקו בברכות תחילת פרק ד' אם יש תשלומין לבי תפלות או רק לתפלה אחת הסמוכה, ובשבלי הלקט בהלכות תפלה כתב שאין

תשלומין לבי תפלות, וא"כ מסתבר שגם בנר חנוכה אילו היה תשלומין היה זה רק תשלומין לפעם אחת ולא לבי פעמים.

ג. עוד יש לדון אם לא הדליק ביום הראשון וגם לא עשה תשלומין ביום השני אם שייך תשלומין אח"כ, ואם נימא שיש תשלומין גם אח"כ הרי יתכן שלא השלים עד יום הרביעי ובא להדליק ה' נרות ונמצא כבי"ש, אלא שבתפלה אין תשלומין אלא על התפלה הסמוכה, (מהרה"ג ר' יצחק שמעון שליט"א).

ד. מי שמדליק כל יום רק נר אחד ואינו מן המהדרין הרי אם לא הדליק ביום ו' נמצא שידליק ביום ז' ב' נרות, והרי לבית שמאי מדליק בליל שביעי ב' נרות, מהרה"ג ר' אליהו כהן, והנה מי שמדליק נר אחד בלבד הרי בליל שמיני מדליק אחד כבי"ש, אלא שבוזא אין אפשרות אחרת, אבל לגבי לעשות תשלומין בזה אמרי' דלא יעשה משום שא"כ יחשדוהו כבית שמאי. אך לי השבה"ל הוא שאם עושה ריבוי נרות נראה כבי"ש, ואופן זה אינו ריבוי נרות.

ה. אולי אם לא הדליק ביום ב' ומדליק ביום ג' ה' נרות יחשדוהו שנוהג כבית שמאי, ואף שלפי בית שמאי צריך להדליק ביום ג' ו' נרות אבל יתכן שאין לו

ו' ומדליק ה' נרות (וזה כמו שכתב באבי עזרי שמי שאין לו כמספר הנרות שצריך שידליק כמה שיש לו, ובלאו הכי הרי אם מדליק לתשלומין אינו כמספר הימים שצריך היום). מהרה"ג ר' יצחק דוד קפלן שליט"א והרה"ג ר' אליהו כהן שליט"א.

ו. עוד יש לדון במי שהחסיר נר אחד מהמהדרין אם היה שייך ביה תשלומין, וא"כ אם החסיר ביום ג' נר אחד ישלים ביום ד' עוד נר ונמצא מדליק חמש כב"ש, מהבי ש.ד.ק. נ"י.

אלא שלפי בית הלוי והמשנה ברורה שאם יש לו ב' נרות בליל שלישי לא ידליק שתיים אלא אחת, נמצא שבהדלקת שנים אין מתקיים שום הידור, וא"כ אם ביום השלישי מחסיר נר אחד דינו כמו שמחסיר שתי נרות, וא"כ צריך להשלים למחר עוד שתיים, וא"כ פ"י זה יתכן רק כאבי עזרי שאם מדליק ביום ג' ב' נרות קיים הידור במקצת, וע"כ חשיב שהחסיר רק נר אחד, ובלא"ה ממה שדן בשבלי הלקט שיהא תשלומין משמע שסובר שאין צריך היכר הימים.

ז. הנה אילו היה תשלומין היה זה כמו תשלומין שבתפלה, והרי בתפלה אם לא התפלל מנחה בערב שבת מתפלל בליל שבת שתיים של שבת, והיינו

שהתשלומין הם כמו מה שצריך לעשות עתה, ולפי זה יתכן שאילו היה צריך תשלומין בנר חנוכה הרי שאילו לא הדליק בליל ראשון מה שעושה תשלומין בליל שני אינו שמדליק ג' נרות אלא ד' נרות כמו ב' פעמים של היום, ואם כן הרי שאילו לא הדליק בליל ב' ידליק בליל ג' ב' פעמים ג' והיינו ו' נרות, והרי לב"ש בליל ג' מדליק ו' ובזה הוא דמשכח"ל חשדא כב"ש.

אולם בשו"ת מהר"ש הלוי שהביא הפרי חדש מפורש שאילו היה תשלומין היה מדליק את של אתמול ואת של היום. ובאמת שאם נאמר כן שידליק פעמיים כמו הדלקת היום, הרי נמצא שהתשלומין אינו להשלים את מספר הנרות, אלא להשלים את ההדלקה שכיון שהחסיר אתמול הדלקה צריך להשלים היום בעוד הדלקה, ואם כן היה ראוי שיעשה ב' הדלקות של שלש ולא הדלקה אחת של שש ושוב אין זה כבית שמאי, דאילו לבית שמאי מדליקים ביום שלישי ו' נרות יחד ולא ב' של שלש שלש.

ה. עוד יש לומר שבאמת אין כוונת השבלי הלקט שידליק כולם ביחד אלא ידליק בנפרד את נרות היום ואת נרות התשלומין, (וכן מבואר בפרי חדש בשם שו"ת מהר"ש הלוי), ונמצא שאילו לא

[2234567]

הדליק בליל רביעי נמצא שמדליק בליל ה' ב' פעמים מצד אחד ה' נרות כמו היום ועוד תשלומין של ד' נרות של אתמול, ויבאו לחשוד בו שעושה גם כבית הלל וגם כבית שמאי, ולכן מדליק ד' נרות כשיטת בית שמאי שבליל ה' מדליק ד' נרות, פי זה מרה"י הג"ר אבינועם פוסטבסקי שליט"א.

ויש להוסיף בזה שהרי בשבת כ"ב ע"א אי אמר רבה נר חנוכה מצוה להניחה בטפת הסמוכה לפתח, והיכא מנח ליה רב

אוצר החכמה

[2234567]

[2234567]

הערות בכמה ענינים

הידור וע"ז ק' יותר שמשום כך יעיר את אנשי ביתו, ומיהו י"ל ע"פ הגרעק"א בתשו' תנינא סי' י"ג דמה שכל אחד מדליק בפנ"ע אף שאין זה אלא הידור ^{אוצר החכמה} והרבה פוסקים ס"ל דאין ברכה על הידור, הוא מפני שמכוין שלא לצאת בהדלקת בע"ב וע"כ אצלו ההדלקה היא מעיקר הדין, אך מ"מ ק' שמשום מצוה שלו יעיר אחרים משנתם.

וע"כ נ' דאיירי שהם גם לא הדליקו ואם הוא מדליק יצאו יד"ח משום שגר איש וביתו, אלא שכיון שישנים ואין שום פרסומי ניסא ע"כ הדלקתו אינה כלום

במ"ב סי' תער"ב ס"ק י"א כל הלילה, עד עמוד השחר ובברכה והיינו דוקא אם בני הבית נעורים אבל אם ישינים אין לברך עליהם אלא ידליק בלא ברכה דכמו דלדידהו לא היה מברך אלא בזמן פרסום הנס ה"נ לדידן, ואם בא לביתו קודם עה"ש ומצא בני ביתו ישנים מן הנכון שיקיצם כדי שיוכל להדליק בברכה עכ"ל. והוא דבר פלא שיוכל להעיר אחרים משנתם כדי שהוא יוכל לעשות מצוה, והנה יש לברר איך איירי כאן דאם הם הדליקו הרי כבר יצא גם הוא יד"ח משום שגר איש וביתו ולא נותר עליו אלא